

Cesta do Izraele a pouť Svatou zemí

Miluše Kubíčková

„Jest pak i mnoho věcí, které činil Ježíš. Kdyby měly být všechny sepsány, každá zvlášť, mám za to, že by celý svět nemohl pojmout všechny knihy, které by byly sepsány.“
(Evangelium podle Jana, 21, 25)

Izrael jsem s malou skupinkou navštívila na jaře roku 2005, kdy tam byl poměrný klid. Vzájemná nedůvěra národnostně smíšeného obyvatelstva se však nedala přehlédnout. Mír Božího království se nepodařilo nastolit ani třem velkým náboženstvím. Přesto izraelské vlajky, vítající nás na letišti Ben Guriona v Tel Avivu - se dvěma modrými pruhy na bílém poli, symboly řek Nilu a Eufratu, a hvězdou uprostřed připomínající zaslíbenou zemi mezi Egyptem a Irákem - jakoby se snažily předstírat jednotu. Po celém světě rozptýlení Židé začali se do Palestiny vracet od přelomu 19. a 20. století. Touha po zaslíbené zemi výrazně zesílila po holocaustu. Splnila se, když byl Izrael vyhlášen nezávislým židovským státem po ukončení mandátu Britů. Jeho vznikem 14. května 1948 se ovšem střetly zájmy arabských obyvatel s pradávnými. Po sedmidenní válce v roce 1967, kdy vítězům připadl západní břeh Jordánu i palestinská část Jeruzaléma se Zdi nářku, situace se vyostřila. Izrael je přistěhovalecký stát, kde kromě hebrejštiny a arabštiny je slyšet až osmdesát světových jazyků. A tak se dá předpokládat, že bude prostorem napětí, pokud se nacionalismus nepromění ve všelidské porozumění.

Zároveň však je Izrael podivuhodnou směsí pozemského s nebeským. Svazek pomíjivého s věčným jsem vycítila především v Jeruzalémě, jehož jméno se měnilo podle různých vládců. Připomíná svatostánek otevřený všem bez rozdílu náboženské, etnické či národnostní příslušnosti. Kořeny směsi pomíjivého s věčným tkví daleko v historii. Hebrejci po návratu z Egypta a bloudění v poušti dosáhli nakonec zaslíbené země. Království později zakládá Saul. Přejímá ho David a připravuje stavbu prvního chrámu. Od roku 470 př. Kr. po sedm let jej staví jeho syn Šalamoun. Do svatostánku z cenných materiálů je uložena Archa úmluvy se smlouvou mezi Hospodinem a Mojžíšem. Byl tak položen zárodek samostatného myšlení nezbytného k překonání lidských slabostí a Desatero zvěstované na hoře Sínaj se stalo trvalým příspěvkem izraelského národa k růstu lidstva. (Ježíš zákon nezrušil, ale naplnil novým smyslem vzhledem k vyššímu stupni lidského vědomí. To formuloval v kázání na Hoře, když učedníkům předával devět blahoslavenství.) Při vpádu Babyloňanů byl chrám zbořen a starohebrejský národ rozptýlen po světě. V 5.

století byl vysvěcen druhý chrám. Když později do Jeruzaléma přitáhl Alexandr Makedonský, chrám uchoval a zároveň osvěžil hebrejskou kulturu řeckým duchem. Druhý chrám pak přečkal ještě šest století, avšak upomínka na něj je u všech Izraelců živá a svatá dodnes.

O jedinečném významu Jeruzaléma vypovídá zvláště Bible, v níž je město zmíněno 750x a 180x je uvedeno jako Sion. „Deset dílů krásy sestoupilo na svět. Devět z nich připadlo na Jeruzalém, zatímco na zbytek světa pouze jeden,“ pějí o něm dávní i novodobí básníci. (William Blake v básni Jerusalem, Giuseppe Verdi v opeře stejného jména a další.) O Novém Jeruzalémě jako budoucím spravedlivém společenství, k němuž lidstvo dospěje, přechází-li těžké zkoušky, prorocky mluví Janova Apokalypsa. Nadčasový význam Jeruzaléma věrně vystihl Rudolf Steiner: „Na východě země modrofialová, na západě červenožlutá. Když se zemřelý zaměřuje na určité body v současném koloběhu času, může vyzískat na místě, které zde na zemi znamená a je signováno jako Palestina a Jeruzalém, z onoho modrofialového ještě cosi zlatistého, jakýsi zlatistý útvar, krystalický tvar, který pak ožívá: toť Jeruzalém viděný duchem!“

Rudolf Steiner v duchovněm bádání věnoval velkou pozornost bytosti Krista, zvláště mystériu na Golgotě. Uceleným evolučním pohledem vytváří myšlenkový rámec mnohosti zpráv, vnášeje do nich řád a povyšuje prostou víru na víru chápající. Rovněž mnozí další badatelé docházejí ke stejnému závěru jako i sám Steiner: „Také vnější historické výzkumy jednou potvrdí to, co se zjistilo z jiných, totiž duchovních pramenů, tedy i moje kniha Křesťanství jako mystická skutečnost.“ Je ke škodě věci, že autoři rezonující s prvotním esoterickým křesťanstvím bývají označováni jako kacíři.

Zvláštní místo v dějinách nejen Izraele, ale i celého lidstva zaujímá pahorek Morija - Sion. Na místě kde měl Abraham obětovat syna Izáka, kde stál druhý židovský chrám a odehrálo se golgotské mystérium se dnes tyčí Skalní chrám, impozantní Omarova mešita dominující zlatou kopulí nad Jeruzalémem. Pro islám je po Mekce a Medině třetím posvátným místem, kde se v pátek shromažďuje až 200 000 věřících. Celkem je jich v zde asi 26% z celku šesti set tisíc obyvatel.

Svá zjevení Mohamed vepsal v 6. stol. po Kr. do Koránu, posvátného písma islámu, svědčícím o jednom Bohu. Spojuje-li se islám s tzv. „svatou válkou“ - džihádem, jedná se dle nezaujatých znalců o fatální nedorozumění. Toto slovo nemá nic společného s válkou, zabíjením či pomstou. „Náboženství buď bez násilí!“ (Korán, súra 2, 256) Podle Mohameda znamená „velký džihád“ boj s vlastními chybami a s egoismem. Nátlak a násilí sem nepatří. Zkreslený pohled, posilovaný zvláště militantními extrémisty, brání pochopit,

že Kristův impuls se neomezuje jenom na křesťanství, ale proniká do všech náboženství.

Nedaleko Chrámové hory se vypíná Zed' nářků - Západní zed' jako pozůstatek vnější opěrné stěny pahorku. Na tomto poutním místě se o sabatu modlí - odděleně muži a ženy - ortodoxní Židé tvořící čtvrtinu všech obyvatel. Žijí v oddělené části Jeruzaléma svým zvláštním způsobem. Křesťanům (3% místního obyvatelstva) připomíná Sion dětství Ježíše, hlavně pak jeho pozdější osud. Pahorek se stal všeobecně uznávaným posvátným místem, pokládáným za základní kámen vývoje světa i člověka. Na zemi zřejmě zůstávají některá místa se stopami velkých divů. Jsou z vnějšku nenápadná, ale kvalitou odlišná od jiných míst, jakoby zde zůstaly malé pozemské ráje. „Když Bůh vypověděl člověka z ráje, ten šel a usedl před horou Morijsa. Odtamtud pocházelo jeho tělo a tam se vrátil,“ píše se v Bájích Židů. A z Bible se dovídáme, že Bůh právě zde nabral hrst hlíny, aby stvořil Adama.

Hlavním poutním místem křesťanů je v Jeruzalémě chrám Božího hrobu (4. stol. po Kr.). Vnější podobou se řadí mezi nejimpozantnější svatostánky města. Tam, kde klesl Ježíš Kristus po dvanácté, označuje stříbrný prstenec místo vztyčení kříže. Skála Golgoty - v překladu lebky - byla kdysi za hradbami města, dnes je téměř v centru. Křížová cesta, táhnoucí se úzkými uličkami trhoviště, končí posledními zastaveními v chrámě. Na místě ukřížování jsou dvě kaple, římskokatolická a ortodoxně řecká, bohatě vyzdobená.

V malém prostoru Kristova hrobu je velebný klid, který vystřídal pouliční ruch. V zadumání hledím na mramorovou deskou - údajně překrývající puklý kámen, stopu po zemětřesení - a v duchu se ptám: Jak rozumět Ježíšovu životu, jeho spojení s božským Kristem, smyslu jeho činů, zvláště pak utrpení, smrti, Zmrtvýchvstání a Nanebevstoupení? Pomůže svědectví pisatelů čtyřech evangelií Nového zákona, která si občas - byť třeba zdánlivě - protiřečí? K ucelenému nadhledu nad těmito odlišnostmi mě přivedla především sdělení Rudolfa Steinera, jeho pokračovatelů, ale též moderních autorů čerpajících z nově objevených apokryfních (mimobiblických) zpráv. Z těchto pohledů je událost na Golgotě viděna jako neopakovatelné mystérium a přelomová událost mezi myšlením nesvobodného vědomí a myšlením osvobozujícím člověka v jeho jáství. Je proto platná pro celé lidstvo bez ohledu na národnost, etnikum nebo víru. Kristův impuls by měl prostupovat všechna náboženství.

Vnější strastiplné dění velikonočního týdne je rozumu přístupné. Není divu, že mnozí turisté toužíce - ať upřímně nebo předstíraně - prožít kousek Kristova utrpení, procházejí po Via Dolorosa s velkým křížem na ramenech. Akt zmrtvýchvstání či Nanebevstoupení však napodobit nelze, nejde o pozemskou událost. Co je příčinou, že duchovní podstata golgotského mystéria se ve většině církví jaksí ztrácí? „Vlastní obtížnost úvahy o

centrálním mystériu křesťanství plyne z toho, že se u Ježíše Krista nejedná pouze o pokračující život po smrti. Právě smrt zasahuje pomíjející tělesnost, poprvé byl porušen zákon určený nad všemi smrtelníky. Otevírá se tak propast mezi vírou a přírodní vědou.“ (Walter Buehler) Podobné otázky vyvolávají legendy o dávných „zmrtvýchvstání“ - ptáka Phoenixe, egyptského Osirida, řeckého Dionýsa aj., jakož i zážitky osob po klinické smrti, potvrzené lékaři Georgem Richiem, Raymondem Moodym aj. Jde zde jenom o pohádky či výmysly, anebo v jistém smyslu o důkazy? Jde nejen o důkazy, ale o výzvy k přemýšlení a k odhodlání podložit víru hlubším poznáním. Vždyť není života bez smrti a bez smrti a zmrtvýchvstání by samo křesťanství ztratilo nosný obsah. Již apoštol Pavel hlásal: Nebyl-li Kristus vzkříšen, pak byla jeho zvěst klamná. Podobně Rudolf Steiner: „Na duchovním přiznání se k mystériu na Golgotě, v nejvnitřnější, nejvážnější slavnosti poznání, záleželo při mém duševním vývoji... Žádné tzv. křesťanství není opravdovým křesťanstvím, není-li plně proniknuto myšlenkou vzkříšení v celé její životnosti: že Kristus, který vstoupil do sil smrti, je živoucí! To musí být pochopeno.“

(Anthroposofie Rudolfa Steinera není náboženstvím, je myšlenkovou metodou poznání, duchovní vědou. Náboženskou úlohu plní s ní spřízněné hnutí za náboženskou obnovu, u nás zákonem uznaná církev Obec křesťanů.)

Palestinské mystérium vyvolává předobraz budoucnosti, kdy má být fyzické tělo člověka zduchovněno. Velikonoční svátky jsou proto významné nejen pro duši a ducha, ale i pro lidskou tělesnost, k jejíž proměně položil Kristus zárodek. O Velikonocích na začátku našeho letopočtu se stalo něco, co překračuje hranice rozumového poznání. Samy zážitky z blízkosti Božího hrobu dávají tušit, že se jednalo o vyšší skutečnost, byť zapadající do přirozeného řádu. „Po smrti na kříži byl Kristův duch schopen, mocí své božské přirozenosti nejen udržet pohromadě uvolňující se éterné, životní tělo, nýbrž současně ho omladit a prozářit éternými silami kosmu. Nelidská událost se nadsmyslovým Vzkříšením obrací v nadlidské světlo.“ (Walter Buehler) Objevem anthroposofie je pojem éterného, oživujícího těla, prvního nadsmyslového článku člověka. Tím, že bylo z nadsmyslové strany zasaženo do oblasti smrti a její moc zlomena, mohl se Kristus v nemateriálním těle zjevovat těm, kteří ho směli poznat. Vynořuje se otázka, co se stalo z hmotným tělem Zmrtvýchvstalého. Z hlediska prohloubeného výkladu lze vyvodit, že z hrobu povstala forma fyzického těla (fantom), která hmotné části těla za života udržuje pohromadě. V hrobě zůstaly tyto hmotné, z přírody vzešlé látky, které se rozpadly. Zbytek se případně mohl propadnout trhlinou v kameni zpět do přírody.

(Lze též připomenout staré zkušenosti, že smrtí se fyzické tělo např. Buddha nebo

jiných velkých duchovních osobností vyzářilo.)

Co znesnadňuje pochopit duchovní pozadí mystéria na Golgotě? Je to mylné směřování Božské povahy Ježíše-Krista s vzácným mužem z Nazaretu. V indické spiritualitě je zase Ježíš jako tzv. avatar stavěný mylně na roveň s ostatními zakladateli velkých náboženství. Bez přijetí mystéria o spojení zemského člověka - nesporně připraveného silami nebe na spasitelský úkol - s bytostí nadzemskou, vrcholícího při křtu Ježíše na Jordáně, zůstane význam svaté události pro vývoj lidstva nepochopen. Překonání smrti a zmrtvýchvstání není v lidských silách. Jenom božská bytost Krista, člověka přesahující byla schopná „zázrak“ jevící se nemožným učinit možným. Kristus se nechtěl zjevovat pouze učedníkům, ale všem lidem. Podle apoštola Pavla On sestoupil i vystoupil a pak se daroval světu, kde jako Duch země dále působí. Nejasnosti se objevují pochopitelně i ve spojení s Nanebevstoupením, k němž došlo po čtyřiceti dnech výuky učedníků. Jsou důsledkem toho, že se z lidského vědomí vytratilo poznání, že „nebe“ není pouhým prázdným prostorem někde nahoře, nýbrž vyšší úrovní tvůrčího bytí.

(K jakým mystifikacím může vést popření božské podstaty Krista a redukování bytosti Krista Ježíše na vzácného muže z Nazaretu, o tom svědčí romány typu Brownova „Šifra mistra Leonarda“.)

V Jeruzalémě je mnoho dalších historicky památných míst (brány v hradbách kolem města, hrobka krále Davida aj.), významných moderních budov (světoznámá hebrejská univerzita, muzeum aj.), především však řada svatostánků různých křesťanských církví: Kaple sv. Heleny, která ve 4. století našla místo ukřižování i zbytky kříže.

(Tato skutečnost - a nejen tato - zpochybňuje nepodložené zprávy o tom, že Ježíš nezemřel a spolu s Maří Magdalenou zanechal potomky).

V Kostece zesnutí Panny Marie je v podzemí údajně její hrobka. (Podle jiné verze je v tureckém Efezu.) Poblíž Sionu je v gotické budově Večeřadlo, kde Ježíš Kristus naposledy s učedníky večeřel. Jedním z nejstarších svatostánků údajně na místě domu rodičů matky Ježíšovy je Kostel sv. Anny. Pod Olivovou horou v Getsemanské zahradě, kde Ježíš prožíval noc před zatčením, mohutné olivy dodnes promlouvají o smutku jeho duše. Blízká velebná Bazilika všech národů byla postavená z příspěvků z celého světa. (Další kostely: Ruská katedrála sv. Trojice, chrám sv. Maří Magdalény, Kostel sv. Marka a sv. Jakuba, Chrám Vykupitele, Bazilika zesnutí, se sochou Spící Panny, bazilika Ecce Homo, kostel sv. Jana Křtitele, Kristův kostel, kostel sv. Spasitele aj.)

Na cestě z Jeruzaléma jsme projeli tiché místo dávné Betanie, kam se Ježíš s učedníky

v pašijovém týdnu uchyloval přes noc. Když v úterý promluvil na Olivové hoře na rozloučenou a předestřel apokalyptickou vizi budoucnosti lidstva, nešlo už o vyučování a kázání, ale o Kristovo sebeodevzdání. Promluva předjímal drama Golgoty odrážejíc stav před ukončením Kristovy pozemské pouti (status moriendi).

Návštěva Hory Blahoslavenství mě dodatečně upozornila, že promluva na rozloučenou byla protipólem kázání na této Hoře z počátku Ježíšova působení (status nascendi). Ježíš předáváje učedníkům devět blahoslavenství pro apoštolskou službu tenkrát již mluvil ze síly Kristovy. Zvěstoval, že království Boží „není zde nebo tam, ale je uvnitř nás“, a že přijde čas, kdy je všichni nalezneme. Ve tvaru oktagonály zde byl později postaven chrám Blahoslavenství s okny se záznamy osmi blahoslavenství. Deváté je vynecháno, snad pro podobnost s osmým. Přitom je velmi důležité jak pro učedníky („A budete blahoslavení, duchem obdaření“), tak pro člověka všeobecně. Devítičlenný celek totiž odpovídá devítičlennému ideálu budoucího duchovního člověka.

Konečně sjíždíme do údolí Jordánu - spíše potoka než řeky - a Mrtvého moře, ležícího 4 km pod hladinou moře středozemního. Jsme na začátku mrtvé přírody Judské pouště s divokými skalami, kaňony a oázami, a zároveň v místě mystéria sestoupení sluneční bytosti Krista na planetu Zemi. Kde se vzala mrtvá divočina, kterou brzy vystřídá slunná Galilea plná života? Jasno přinese pohled zpět, uvádějící nás do kdysi kvetoucí bohaté krajiny Sodomy a Gomorrh. Ta byla posléze zničena ohromnou přírodní katastrofou. Podle Bible byla trestem, protože její obyvatelé - vedení Lotem, který se odloučil od Abrahama - se pokoušeli uvolnit skryté síly, až nakonec propadli nespoutanému, téměř zvířeckému životu.

Na Jordánu vytékajícím z Gennezaretského jezera, v někdejší Betanii (Domu chudoby), stejného jména jako vesnice u Olivové hory, pustá Judea začíná. Zde kdysi kázal Jan, později zvaný Jan Křtitel. Nadsmyslově poznal, že se přiblížilo království nebeské. Vyzýval proto, aby lidé změnili myšlení i srdce (v Kralické bibli: „čiňte pokání“) a v něm našli Boha. Promluvy doplňoval obřadem křtu usnadňujícím vnitřní proměnu. Křtěníci byli ponořeni hluboko do vody až na hranici utonutí. V záblesku se jim promítl dosavadní život, jak se to většinou děje i při klinické smrti. Jan poznal, že Ježíš je připraven k přijetí nejvyšší božské síly, Krista. „Já vás křtím vodou. Přichází někdo silnější než já, On vás bude křtít Duchem svatým a ohněm.“ Ježíš označil Jana za „největšího z lidí“. Proto jej staří malíři ikon malovali jako obrovitou postavu. Byl nositelem velkého dějinného předělu mezi starozákonním myšlením odrážejícím pokrevní svazky a myšlením svobodného já, o němž usiloval Ježíš. Ten před pokřtěním rozmlouvá s matkou, nařikaje nad úpadkem lidstva.

Podle Pátého evangelia Rudolfa Steinera doba osmnácti tzv. „tichých let“ života Ježíše, úseku od disputace se zákoníky v jeho dvanácti letech do pokřtění, se dělí na tři fáze. Lidstvo bylo tenkrát na nejnižší úrovni duchovnosti, proto Ježíš prožíval trojí zklamání: nad judaismem, pohanstvím i řádem Essenů, nositelů vlivného, ale příliš asketického okultismu.

Důvěrný rozhovor byl příčinou velké Mariiny proměny a prohloubil oboustranný vztah. V bibli na to pisatel Janova evangelia upozorňuje nepřímě: „mezi námi oběma“, „mne a tebe“. (Liší se od překladu Lutherova „Ženo, co je mi po tobě“. Správně věta měla znít: „Co je to, co pracuje a tká mezi mnou a tebou?“) V rozpoložení ovlivněném rozhovorem s matkou i v předtuše spasitelského poslání přichází Ježíš k Janovi, aby se dal pokřtít. Na břehu Jordánu, dnes v poutního místě Jardenitu, se mně vybavila představa, jak se při výstupu z vody s člověkem Ježíšem spojuje Kristus, nejvýznačnější z duchovních bytostí sesílajících na Zemi životorné síly. Dle starších evangelí se děj Janovi projevil v imaginaci jako sestupující holubice za doprovodu slov shůry: „Toto je můj velmi milovaný syn, dnes jsem ho zplodil.“ Mystérium se odehrálo 6. ledna a proto se v původním křesťanství slavilo Kristovo narození v tento den. Svátek narození Ježíše 25. prosince, zavedený v 5. století, se zaměřuje spíše na lidskou stránku Vykupitele.

Podle duchovního bádání se Kristova bytost po věky přibližovala k Zemi. Ve staré Indii byla nazývána Višvakarma, v Persii Ahura Mazda, v Palestině Jahve nebo Jehova. Vždy šlo jenom o odlesk, zrcadlový obraz Krista. Dle stejných zdrojů Kristus byl nejzřetelněji poznán, když bylo Mojžíšovi předáno Desatero.

V Judské poušti jsme míjeli Horu pokušení, významnou též z hlediska morálního. Jako lidé jsme stále pokoušení a získáme-li moc, stěží odoláme ji nezneužít. Po přijetí ohromné moci božstvím zprostředkované se Ježíš rozhodl získat čas k jejímu zpracování, neboť nechtěl se stát mágem. Odebral se do samoty pouště, aby čtyřicet dní při hladovění meditoval a objevující se pokušení překonal. Věděl, co všechno by nyní mohl dokázat, nebude-li mít získanou moc pod kontrolou. Očekávaná pokušení k němu nepřišla zvenčí jako tělesný satan, jak se traduje pro snadnější pochopení. Vynořila se zevnitř, z jeho duše.

Biblické vyprávění o pokušení a jeho překonání Ježíšem Kristem jsem pochopila jako pobídku ke zpracování vlastních lidských slabostí. Ježíš Kristus za pobytu na poušti překonal trojí pokušení: nenaslouchat jenom rozumu v judaismu příliš zdůrazněnému, nebýt mágem zneužíváním nadsmyslových sil, jak to pozoroval při pobytu mezi Esseny. Nejdůležitějším úkolem bylo přemoci nutkání vládnout, což zase viděl u římských

mocipánů. Silně si zde znovu uvědomil, že nepřišel vládnout, ale sloužit. Překonání tří pokušení se stalo klíčem k porozumění následným třem prvním divům.

Stará víra v zázraky se staví do cesty pravému pochopení Kristova impulsu stejně jako kritická nevíra. Kristus nečinil „zázraky“, byť je mohl činit. Byl rozhodnut stát se člověkem až do konce. Zaměřovat se na množství malých divů na úkor centrálního, ke kterému v historii došlo, zastírá světodějný význam zázraku Kristovy inkarnace a zmrtvýchvstání. Porozuměním hlavním zázrakům se Ježíšova znamení stanou okny do nekonečně divuplnějšího světa, než „zázraky“ přijímané na úkor myšlení. Pokud byl Ježíš již prostoupen mocí Kristovou a přesto by „dělal zázraky“ jako magické činy, byl by pokušením podlehl. Je pozoruhodné, že příběh o překonání pokušení s porozuměním zpracoval spisovatel F. M. Dostojevský, zatímco teoretizující intelektuálové z něj většinou udělali suchou úvahu. V „Bratřích Karamazových“, v kapitole „Legenda o Velkém inkvizitorovi“, autor upozorňuje na materialistický pohled vnášený do Bible a do výkladu biblických zázraků.

V Judské poušti jsme také shlédli proslulý Qumran udržovaný jako národní park. Ze svitků, objevených v roce 1947 v této krajině - obývané od roku 150 př. Kr. a asi 70 let po Kr. asketickou židovskou sektou Essenů - je zřejmé, že stejně jako Jan Křtitel i pisatelé svitků očekávali mesiáše. Ježíš určitý čas zřejmě mezi Esseny žil. Seznámil se s tajnými spisy i se způsobem jejich života. Neví se, jak dlouho trvalo, než někteří z Essenů v Ježíši poznali toho, v němž se má zjevit očekávaný mesiáš. Mnozí se stali křesťany, když poznali, že Ježíš nahlíží na mnohá tajemství hlouběji než židovští pisatelé, jejichž knihy v rodném domě čítával. Naučné filmy i další informace podpořily myšlenku, proč se essenismus stal předstupněm proměny náboženského vědomí. Zde se mystéria spojila s vědomím sebe, nebyla však odstraněna stará závislost na příkazech otcovských zákonů. Člověk zůstával nesvobodný. Duše ještě nemohla být nositelem pravého duchovního života. To byl důvod, proč se Ježíš nestal členem řádu Essenů.

Z kamenné pouště odjíždíme do životem bující, úrodné Galileje, kde hospodaří komunity kibuci, sklízějící úrodu i dvakrát do roka. Přijíždíme do Tabghy, kdysi městečka Bethsaidy u „Jezera jezer“, nazývaného Galilejským nebo Gennezarethským. Po ochutnání „Petrovy ryby“, při projíždce po jezeře a pohledu na rybářské bárky jsem pochopila, proč právě zde Ježíš Kristus vyzval čtyři rybáře, aby jej následovali. Na břehu jezera je možné vycítit zřetelnou blízkost duchovního Slunce i zvláštní účinky doteku vody a pevného břehu. Duše se zde zřejmě snadněji dotkne duchovního světa. Není divu, že zdejší lidé jsou obdařeni jasnozřivým vědomím. Při loučení s půvabným místem si člověk

uvědomil ohromnou oběť učedníků-rybářů narozených v tomto slunečním kraji, když se rozhodli následovat Ježíše Krista do bezdomoví!

Posléze jsme se přesunuli do archeologického areálu Kafarnaum, ohniska Ježíšova působení. Bylo povznášející vnímat v troskách synagogy doznívající echo Kristových kázání pozorně vnímaných národnostně rozrůzněnými Galilejci ovlivněnými duchem hellenistické kultury. Byli to zřejmě právě tito míšenci, kteří se zasloužili o rychlé šíření křesťanství, protože Kristovi rozuměli lépe než jeruzalémští Židé spoutaní pokrevními svazky. V Kafarnaum jsme mohli zaslechnout ještě mnohé další ozvěny velkých událostí. Odrážely se od různých kamenných kvádrů, zvláště od kamene s vyobrazením ztracené Archy úmluvy, kdysi chránící Mojžíšovo Desatero.

Dalším zastavením byla Káňa Galilejská, pověstná výborným vínem, především ale mírovým soužitím různých národností a náboženství. Františkánský kostel Zázraku v Káně připomíná první ze sedmi znamení Ježíše, vykonaném po pokřtění. V kryptě kostela se uchovává šest údajně původních hliněných nádob na vodu, která měla být proměněna ve víno. Kristus vstoupivší na Zem v mrtvé pustině Judské pouště se v Galileji najednou ocitá v krajině připomínající sluneční svět, odkud přišel. V Káně se dostává mezi veselící se svatebčany popíjející víno. Svatba byla symbolem předávání života z generace na generaci. V Galileji se sňatky neuzavíraly v rámci pokrevních svazků, proto nový život nebyl vázán na hmotný základ lásky. Mezi svatebčany Ježíš Kristus potkává matku, která jej vyzývá doplnit docházející víno proměnou vody. Starozákonní myšlení ještě doznívalo, ale Ježíš má přinést nové myšlení, proto se drží zpátky: „Má vlastní doba ještě nenastala.“ Znamení v Káně se uskutečnilo ještě dle starých principů, jak to prokazuje i Ježíšův vztah s matkou: „To co mám vykonat souvisí se starými dobami, s tím co spojuje mne a tebe.“ Staré učení připomíná i použití vína. „Kristus musel to, co je nejvyšší pravdou odít do slov a úkonů, jež byly přiměřené porozumění doby,“ vysvětluje Steiner, neboť „Ježíš opravdu usiloval povznést také ty, kteří sestoupili na stupeň hmotné existenci symbolizované pitím vína“. Kristus vlastně vykonal jakousi dionýskou oběť. (V Řecku uctíváný kult Dionýsa souvisel s vínem.) Alkohol měl v dějinách lidstva svou úlohu. To naznačuje Bible vyprávěním o Noem, který znal účinky pití vína. Alkohol navozuje stav vymaňující člověka ze závislosti na vyšších silách, aby se stal samostatným. Tuto kdysi pozitivní úlohu alkohol ovšem už splnil, dneška se netýká! Proměnou vody ve víno mělo být naznačeno, že lidské já se musí vymanit z pokrevních vazeb. Kristus Ježíš věděl, že jenom svobodný člověk se může k Bohu obrátit z vlastní vůle, nejen z poslušnosti k přikázání. Na rozdíl od starověkých mystérií div v Káně nebyl skrytý a určený jen vyvoleným. Byl aktem veřejným

určeným pro všechny.

V Galileji jsme pak navštívili Jericho, úrodnou oázu na pokraji Judské pouště, jedno z nejstarších měst ležících hluboko pod hladinou Středozemního moře. Cesta pokračovala do města ve tvaru květu, do Nazaretu, místa dětství a mládí Ježíše. U moderní baziliky Zvěstování jsme obdivovali stěnu s mozaikami s výjevy Gabrielova zvěstování Marii. Potěšilo nás, že stěnu také zdobí umělecky skvěle provedený obraz z Čech. Nezapomenutelným zážitkem z Galileje byl výjezd (taxislužbou) na posvátnou horu Tabor, kde se Ježíš Kristus zjevil v zářícím éterném těle s prorokem Eliášem a Mojžíšem. Tímto znamením měli být tři nejbližší učedníci připraveni na mystérium Zmrtvýchvstání. Kristus se během tří let svého života na Zemi inkarnoval postupně. Na hoře Tabor pronikla Sluneční bytost dalším článkem Ježíšova organismu, jeho tělo éterné, které zde mohlo zazářit. Steiner k proměně na Hoře říká: „...Vzal Petra, Jana a Jakuba a vyšel se modlit na horu. I stalo se, že když se modlil, změnil vzhled tváře a jeho oděv byl bílý a třpytivý. V tomto bodě končí životní cesta Buddhova a Ježíšova začíná- utrpení, smrt a zmrtvýchvstání... Buddha a Kristus jsou nepochopeni, když se pouze zaměňují... Ale život Ježíše obsahuje víc než život Buddhův. Buddha uzavírá život proměněním a rozplývá se v blažený život ducha veškerenstva. Ježíš jde dál, v jeho životě začíná to nejzávažnější až po proměně... Předlohy pro jejich životopisy je třeba hledat v mysterijních tradicích, nikoli v zevních dějinách. Buddha i Ježíš jsou pro ty, kdo poznali jejich božskou přirozenost v nejvznešenějším smyslu zasvěcenci. Ježíš je zasvěcencem tím, že v něm přebývala bytost Kristova...“. Na paměť znamení Ježíše Krista byla na rozvalinách pevností na místech dávných mysterijních obřadů postavena bazilika. Hora Tabor má zaokrouhlený vrch, z něhož je krásný výhled. Není divu, že je jedním z nejvýznačnějších posvátných míst v Izraeli.

Ještě nás čekal návrat do údolí Mrtvého moře vydechujícího jedy do okolní krajiny, v níž se ničemu živému nedaří. V porovnání s Jezerem jezer plným ryb a obklopeným bujícím životem, připomíná Mrtvé moře kontrast mezi začátkem aktivity Ježíše Krista (status nascendi) a stavem blížící se smrti (status moriendi). Krajina, kde Jordán prosycen slaností klesá do krajiny smrti, připomíná nejhlubší úpadek lidstva. Proto právě zde Jan Křtitel vyzýval lidi k proměně srdce, aby v něm našli Boha. Když i na nás zde začala padat chmurná nálada, osmělili jsme se do slané vody vstoupit. Plavat jsme nemohli, jen jsme se ležíce na zádech vystavili paprskům slunce.

Posledním místem setkání s pouští byla bývalá pevnost Masada - kdysi palác Heroda - kam nás vyvezla lanovka. Ve válce trvající od roku 66 po Kr. Římané zničili Jeruzalém a

Masada se stala útočištěm Židů. Ti se dlouho přesile bránili, ale marně. Nevzdali se však a aby nepadli do rukou vítězů, raději spáchali i s rodinami hromadnou sebevraždu.

Konečně prohlídka Bethlehemu, které obdobně jako město Hebron, kdysi Hain Mamre, se rozprostírá na zvláštním výběžku vystupujícím z Judské pouště. Je to skutečně malý pozemský ráj vyzařující oživující síly do bílých skalnatých pahorků porostlých olivovníky a cypřiši a připomínající velké události. V upomínku na jednu z nich, kdy zde praotec Abraham přijal poselství tří archandělů, aby nepodleh svodu bohatství jako Lot, je v Hebronu dodnes uctíván Abrahamův posvátný dub. Na místě zrození Ježíše stojí bazilika Narození s nízkým vstupním vchodem. V jeskyni pod úrovní řeckokatolického kostela označuje stříbrná hvězda na podlaze místo zrození. Na Poli pastýřů stojí další moderní kostel s blízkou „Mléčnou jeskyní“ s obrazem kojící Marie navštěvují ženy prosící o plodnost. V jiné útulné jeskyni, kde kdysi anděl zvěstoval pastýřům narození dítěte, sloužil náš průvodce bohoslužbu.

Bethlehem je palestinské město s nedostatkem pracovních příležitostí. Na každém kroku pouliční prodejci nabízejí různé suvenýry, protože jinou práci nenajdou. Také náš přepychový hotel byl poloprázdný, napjatá situace v zemi postihla i turistický ruch.

Před odjezdem jsme znovu navštívili okolí Olivové hory s vesnicí, kdysi zvanou Betanie. Zdálo se spatřit zvonici Lazarova chrámu, v jehož podzemí je hrobka, kde došlo ke vzkříšení Lazara, nejdůvěrnějšího Ježíšova přítele. Novodobé objevy ukazují, že šlo vlastně o Kristem ukončené závěrečné stadium zasvěcení. Akt byl ve srovnání s dřívějšími formami iniciace něčím novým, Lazar se měl stát prvním zasvěcencem křesťanským. Po ukončení vrcholné strastiplné iniciační etapy, vyvolán Kristem z hrobu, stal se novým člověkem. (Velké útrapy závěrečné etapy iniciace popsal mimo jiné jeden z essenských „učitelů spravedlnosti“ v zápisech nalezených v qumranských svitcích.)

Událost souvisí s dlouhodobými dohady o tom, kdo byl pisatelem čtvrtého novozákonního evangelia. Církevní kruhy rozšířily názor, že jím byl bratr Jakuba Jan. Novodobý výklad se opírá o dva dovětky čtvrtého evangelia a o zmínky o nejmenovaném učedníku, „kterého Ježíš miloval“. „Milovat“ v jazyce mystérií vyjadřuje poměr žáka k učiteli a tak tento nejmenovaný mladík byl žákem nejpřipravenějším. Zmínku o něm najdeme v Novém zákoně v Markově evangeliu i ve fragmentu tajného Markova evangelia. Až do jeho objevu v roce 1958 teologické kruhy přehlížely dávná upozornění Rudolfa Steinera, že zmínky o mladíkovi v bílém rouše se v obou evangeliích týkají osoby Lazara. Záhadu kolem něj i kolem evangelia podle Jana potvrdili též pozdější duchovní badatelé (F. V. Filson aj.) Tajné Markovo evangelium patří mezi záznamy, které nebyly zahrnuty podle

kánonu do Nového zákona. Všechny mají esoterický charakter, zatímco Bible je vyjadřuje nepřímě. Historici a teologové jim nevěnovali pozornost až do poloviny dvacátého století, kdy „byl zpřístupněn příval dokladů, které nejen přinesly nové informace, ale změnil dosavadní způsob nazírání. Tři rozdělené skutečnosti - židovství, raného křesťanství a pohanských mystérií se začaly mísit a vzájemně ovlivňovat,“ sděluje anglický vědec Andrew Wellburn. Všechny nové dokumenty jsou uloženy ve fondu Nag Hammádi. (Apokryfy z Qumranu, koptická sbírka kodexů z Egypta, evangelium Tomášovo, Filipovo i Pravdy školy Valentina, Apokryfon Jana aj.) Nové objevy potvrzují platnost objevů Rudolfa Steinera, které byly již počátkem 20. stol. přijaty v imaginacích o palestinských událostech uložených v akašické kronice (světové paměti). Pomáhají pochopit podivuhodnou stavbu nejvýznačnější části Nového zákona, evangelia podle Jana. Odlišný od ostatních kapitol je začátek s prologem kosmického významu (1) i závěrečný dovětek (21). Oba mají esoterický charakter a pisatel se zde odhaluje jako autor tohoto evangelia: „To je ten učedník, který vydává svědectví o těchto věcech a který je zapsal. A my víme, že jeho svědectví je pravdivé. Je ještě mnoho jiného, co Ježíš učinil. Kdyby se mělo všechno dopodrobna vypsát, myslím, že by celý svět neměl dost místa pro knihy o tom napsané.“

Sedmý den pobytu ještě před odjezdem jsme se mohli v Tel Avivu vykoupat v moři omývající břehy Izraele a tentýž večer jsme odlétali domů plni nezapomenutelných dojmů.

Pouť skončila. Zůstává vděčnost a probuzená touha pokračovat v putování vnitřní cestou.

Literatura

Abouleihem Ibrahim, Anthroposofie v islámu, v: Setkání-Stretnutie, 2. ročník, č. 1

Bible, ekumenický překlad

Bock Emil, The Three Years

Bock Emil, Urgeschichte, Beiträge zur Geistesgeschichte der Menschheit

Boněk Tomáš, Znovuzrození křesťanství v naší době, v: Okruh a střed, č. 4/2000

Havlík Jindřich, Návštěvou ve Svaté zemi

Horák Milan, Přelíčení nad prázdným hrobem, v: Okruh a střed, č. 1/2004

Jeruzalem Passport (Jan Binar, Praha)

Meier Jürgen, Pochopit zmrtvýchvstání, v: Okruh a střed, č. 1/2004

Peschel Frank, Desatero kdysi a dnes, v: Okruh a střed, č. 1/2005

Steiner Rudolf, Křesťanství jako mystická skutečnost a stará mystéria

Steiner Rudolf, Janovo evangelium

Steiner Rudolf, Lukášovo evangelium

Steiner Rudolf, Páté evangelium

Steiner Rudolf, Od Ježíše ke Kristu

Štampach Ivan O., Judaismus a křesťanství, v: Okruh a střed, č. 1/2005

Štampach Ivan O., Mystéria a křesťanství, v: Okruh a střed, č. 4/2000

Wellburn Andrew, Am Ursprung des Christentums

Werner-Schroeder Hans, The Cosmic Christ

Země Ježíšova (Casa Editrice Bonechi, Florencia)